

خانواده‌های تک‌سر نشین /تجرد زیستی دختران در شهر تهران

زندگی در تهران برای زنان مجرد، سخت‌تر از مردان مجرد مهاجر است و افزایش مهاجرت به دنبال یافتن شغل و ادامه تحصیل باعث بالارفتن سن ازدواج می‌شود

به گزارش ایسکانیوز و به نقل از شهروند ساعت ۵ عصر از اداره تعطیل می‌شود، مسیر اداره تا خانه را پیاده طی می‌کند. پشت ویتترین هر مغازه اندکی می‌ایستد تا زمان سپری شود، عقربه‌ها از پس هم می‌گذرند، حوصله رفتن به خانه را ندارد. ساعت ۷ عصر جلوی خانه می‌رسد، نگاهی به پنجره می‌کند؛ همه چراغ‌ها خاموش است، طبق معمول کسی در خانه نیست که انتظارش را بکشد. کلید را داخل قفل می‌چرخاند و وارد خانه تاریک می‌شود، این قصه روزانه برخی از جوانانی است که تنه‌زیستی را انتخاب کرده‌اند. در سال‌های اخیر تعداد خانه‌های مجردی و خانوارهای تک‌نفره در شهرهای صنعتی از جمله تهران افزایش یافته است، این پدیده در بین جوانان ناشی از کاهش ازدواج، افزایش طلاق و تحرک جغرافیایی است. به عبارتی گاه دختران برای استقلال بیشتر به تجردزیستی تن می‌دهند و پسران نیز به دلیل فرار از ازدواج و تعهدات زندگی مشترک به زندگی مجردی روی می‌آورند، این پدیده عواقب فراوانی برای فرد و جامعه از جمله بالارفتن سن ازدواج به همراه دارد.

روشنک مشتاق در این گزارش می‌نویسد: تجردزیستی شکلی از خانوار است که در آن فرد بدون این که نقطه پایانی برای آن تعریف کند به تنهایی زندگی می‌کند. این شکل از خانوار در سال‌های اخیر نسبت به انواع دیگر خانوار در بیشتر نقاط جهان به سرعت در حال افزایش است. در بسیاری از کشورها که از لحاظ اقتصادی پیشرفته هستند مانند نروژ، فنلاند، دانمارک، سوئیس و آلمان بیش از یک‌سوم خانوارها تک‌نفره هستند. با وجود این که در حال حاضر رواج خانوارهای تک‌نفره در آسیا کمتر از اروپا و آمریکای شمالی است پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۰۲۰ میلادی از ۱۰ کشور سردمدار در داشتن خانوارهای تک‌نفره ۴ کشور در آسیا قرار دارند. بنابر گزارش سازمان جهانی بهداشت که به بررسی خانوارهای تک‌نفره در آسیا در سال ۲۰۱۰ پرداخته است، جوامع توسعه یافته در شرق آسیا همانند ژاپن، کره جنوبی و تایوان دارای بالاترین نسبت خانوار تک‌نفره به کل خانوارها هستند. این میزان در ژاپن ۱۹.۸ درصد در سال ۱۹۸۰ بوده، یعنی نزدیک به ۲۰ درصد خانوارهای ژاپنی در این سال تک‌نفره بودند که این مقدار در سال ۲۰۱۰ به ۳۲.۴ درصد رسیده است. همچنین در کره جنوبی از ۴.۸ درصد به ۲۳.۹ درصد و در تایوان از ۱۱.۸ درصد به ۲۲ درصد در سال ۲۰۱۰ رسیده است. این میزان در سال ۲۰۱۰ برای ایران نزدیک به ۷ درصد گزارش شده است، یعنی ۷ درصد از کل خانوارهای ایرانی در سال ۲۰۱۰ تک‌نفره بودند.

مریم طاهری، جامعه‌شناس و استاد دانشگاه در گفت‌وگو با شهروند می‌گوید: پدیده تجردزیستی از علل مختلفی مانند تغییر در نهاد خانواده، رفتارهای جمعیتی و مهاجرت نیروی کار و دانشجویان ناشی می‌شود. این پدیده تنها مخصوص افراد سالمند نیست، بلکه در بین بیوه‌ها، جوانان و افراد میانسال طلاق‌گرفته، افراد هرگز ازدواج نکرده و افراد متاهلی که از هم جدا زندگی می‌کنند نیز دیده می‌شود. گزارشات نشان می‌دهد تجردزیستی در بین دختران رایج‌تر از پسران است و به نظر می‌آید عامل اصلی افزایش تجردزیستی زنان را باید در افزایش مهاجرت آنها جست‌وجو کرد. این افزایش مهاجرت به دنبال یافتن شغل و ادامه تحصیل باعث بالارفتن سن ازدواج و افزایش تجردزیستی می‌شود. زنانی که به امید پیشرفت و کسب درآمد؛ خانه و خانواده خود را رها می‌کنند و در شهرهای بزرگ به تنهایی یا همراه با همخانه زندگی می‌کنند با چالش‌های زیادی روبه‌رو می‌شوند. چالش‌هایی که سواستفاده جنسی، افسردگی، به تأخیر افتادن ازدواج، عدم‌گرایش به تشکیل خانواده... از مهم‌ترین آنهاست. این زنان که تجربه زندگی مجردی به دور از خانواده را دارند، کمتر و دیرتر از زنان دیگر زیر بار ازدواج می‌روند. هرچند این سبک زندگی برای زنان مزیت‌هایی از جمله استقلال بیشتر، عدم‌وابستگی و مستقل‌تر شدن را دارد اما از سویی این گرایش به مهاجرت به شهرهای بزرگ موجب برهم‌خوردن نسبت جنسی جمعیت در مکان مبدأ و مقصد مهاجرت می‌شود، برای مثال

در روستایی که دختران جوان از آنجا نقل مکان کنند، پسرانی که در سن ازدواج قرار دارند تعدادشان بیشتر از زنان روستا می‌شود و این امر مزیقه ازدواج را برای آنها به وجود می‌آورد.

افزایش مهاجرت افراد مجرد مهم‌ترین عامل تجردزیستی در بین مجردان است. مهاجرت دختران از اهمیت زیادی برخوردار است، چراکه دختران اغلب قبل از مهاجرت تصویر شفاف و روشنی از این نوع زندگی و مخاطرات آن ندارند و گاه با یک تصمیم عجولانه و احساسی دست به مهاجرت می‌زنند. از سوی دیگر تحقیقات نشان می‌دهد زنان مهاجر بیش از مردان تمایل به اشتغال در کارهای پاره‌وقت دارند و بیشتر از مردان به کارهایی که هیچ‌گونه بیمه و حمایت دولتی ندارند، تن می‌دهند، همچنین بسیاری از زنان آگاهی کافی نسبت به حقوق خود ندارند و در صورت ضایع شدن حقشان از ترس ریختن آبرو به مراجع ذیصلاح مراجعه نمی‌کنند که این عوامل بر خطرات مهاجرت زنان دامن می‌زند. مطالعات نشان می‌دهد تجردزیستی اثرات منفی بر سلامت روان افراد دارد، برای مثال مطالعه رایمو در سال ۲۰۱۵ نشان می‌دهد در ژاپن افرادی که تجردزیستی را انتخاب کرده‌اند نسبت به مجردانی که با دیگران زندگی می‌کنند، غمگین‌تر هستند، همچنین مطالعه هو در سال ۲۰۱۵ در کره جنوبی نشان می‌دهد که افراد مجرد نسبت به افراد متأهل رضایت کمتری از زندگی دارند.

در ایران آمارهای جمعیتی نشان می‌دهد که دامنه افرادی که زندگی مجردی را انتخاب می‌کنند در سال‌های اخیر بیشتر شده است. براساس گزارش سازمان ملی جوانان در سال ۸۷ تعداد خانه‌های مجردی نسبت به سال‌های قبل ۲۷ درصد افزایش یافته است، همچنین در سال ۸۹ نیز اعلام شد که ۳۰ درصد از جوانان ۵ کلانشهر تهران، شیراز، مشهد، تبریز و اصفهان خانه مجردی دارند. سرشماری سال ۹۰ نیز اعلام کرد که ۷٫۱ درصد خانواده‌های ایرانی به صورت مستقل و تک‌نفره زندگی می‌کنند که این آمار نشان‌دهنده افزایش ۲ درصدی خانه‌های مجردی از سال ۸۵ است. همچنین از سال ۹۰ شاهد رشد منفی ازدواج در کشور نیز بوده‌ایم، این افزایش زندگی مجردی به همراه افزایش طلاق و کاهش ازدواج نشان‌دهنده زنگ‌خطری برای مسئولان است. به گزارش شهروند به نقل از خبرگزاری مهر، در حال حاضر ۱۱ میلیون و ۲۴۰ هزار نفر در سن متعارف ازدواج قرار دارند، اما هرگز ازدواج نکرده‌اند که از بین آنها ۵ میلیون و ۵۷۰ هزار مرد و ۵ میلیون و ۶۷۰ هزار زن هستند. همچنین یک میلیون و ۳۰۰ هزار نفر در سن تجرد قطعی هستند که تعداد زنان هرگز ازدواج نکرده بالای سن متعارف و قبل از تجرد قطعی، ۳ برابر مردان است. همچنین در حال حاضر ۱۵۲ هزار مجرد قطعی بالای ۵۰ سال در کشور زندگی می‌کنند که از این تعداد ۶۲ هزار نفر مرد و ۹۰ هزار نفر زن هستند که هرگز ازدواج نکرده‌اند.

تهران، شهر فرصت‌ها

لیندا دختر ۲۹ ساله‌ای است که سال ۸۵ بعد از قبولی در رشته و دانشگاه مورد علاقه‌اش به تهران آمده، او تنها یک هفته در خوابگاه دانشجویی مانده، از تجربه تحصیل و زندگی‌اش در تهران می‌گوید. لیندا که نزدیک به ۱۰ سال در تهران به تنهایی زندگی کرده، می‌گوید: تنها زندگی کردن، سختی‌های خود را دارد؛ سال ۸۵ برای تحصیل از یکی از شهرهای غربی کشور به تهران آمدم، یک شب در خوابگاه ماندم اما نتوانستم زندگی در خوابگاه را تحمل کنم، زندگی در خوابگاه با تعداد زیادی دانشجو از شهرهای مختلف و فرهنگ‌های متفاوت کار سختی بود، به همین دلیل با ۲ نفر از دوستانم یک خانه کرایه کردیم، از همان ترم‌های اول دانشگاه کار کردم، اول کار دانشجویی و بعد از ۴ سال که درس تمام شد، در یک شرکت به صورت تمام وقت استخدام شدم. بعد از فارغ‌التحصیلی ترجیح دادم تنها زندگی کنم. کار در شرکت‌های خصوصی سخت است، چندین بار به دلایل مختلف محل کارم را عوض کرده‌ام و الان ۸ ماه است در یک شرکت تبلیغاتی کار می‌کنم. این روزها هم کار می‌کنم و هم درس می‌خوانم و به هیچ‌وجه قصد برگشت به شهرستان را ندارم. زندگی مجردی مشکلات زیادی دارد اما آزادی که در تهران دارم در شهرستان ندارم، هربار که به شهرستان می‌روم خانواده‌ام اصرار می‌کنند که باید ازدواج کنم اما من زندگی مجردی را ترجیح می‌دهم. لیندا می‌گوید: کرایه خانه و هزینه زندگی در تهران بسیار بالاست، هرچه پول درمی‌آورم خرج زندگی‌ام می‌شود و این چندسال که کار کردم هیچ پس‌اندازی ندارم. زندگی در تهران برای زنان مجرد سخت‌تر از مردان مهاجر است، همه مشکلات مردان مهاجر از قبیل تنهایی، هزینه‌های بالای زندگی، مشکل مسکن و... برای زنان نیز وجود دارد اما مردم این سبک زندگی را برای زنان غیرمعمول می‌دانند و نگاه بدبینانه‌ای به آن دادند و در آخر این نگاه بدبینانه منجر می‌شود که بسیاری از دختران ترجیح دهند به شهر مبدأ برگردند. در همین ساختمانی که زندگی می‌کنم سعی می‌کنم همسایه‌ها متوجه تنهایی من نشوند، حتی شارژ ساختمان را برای ۲ نفر می‌دهم تا فکر کنند که یک همخانه دارم. در خانه قبلی که همسایه‌ها متوجه تنهایی‌ام شده بودند چندین بار برایم مزاحمت ایجاد

کردند، همه مشکلات و تنهایی‌ها را با جان و دل می‌پذیرم اما به شهرستان بر نمی‌گردم.

ماهی در دریا بزرگ می‌شود

محبوبه ۳۶ ساله، اهل اراک و ۲ سالی است که ازدواج کرده است. او که از ۲۶ سالگی برای پیدا کردن کار به تهران آمده، این روزها خانه‌دار است و از تجربه مهاجرتش می‌گوید: زندگی در یک شهر غریب دشوار است و فرد را با چالش‌های فراوانی روبه‌رو می‌کند. من بعد از فارغ‌التحصیل شدن در رشته مکانیک نتوانستم در شهر خودم کار مناسب پیدا کنم و به پیشنهاد یکی از دوستانم به تهران آمدم و در یک شرکت خصوصی استخدام شدم. ۸ سال در آن شرکت کار کردم. در همین شرکت با همسرم آشنا شدم و با هم ازدواج کردیم. من به خواست خودم تصمیم گرفتم که به تهران بیایم اما در این راه خانواده‌ام همیشه پشتیبانم بودند. پدرم همیشه می‌گفت: ماهی در دریا بزرگ می‌شود و زندگی در شهر کوچک تو را محدود می‌کند و مرا تشویق کرد که به تهران بیایم. شاید چون فاصله تهران با محل اقامت پدر و مادرم کم بود و حداقل ماهی یک‌بار آنها را می‌دیدم، توانستم تنهایی را تحمل کنم. مشکلات مهاجرت خودخواسته به‌ویژه برای زنان کمتر از مهاجرت اجباری نیست. خیلی از دوستانم که به دنبال کار یا تحصیل به تهران مهاجرت کردند نتوانستند به تنهایی از پس کرایه خانه‌ها و هزینه‌های زندگی در تهران برآیند یا ازدواج کردند یا به شهر خودشان برگشتند.

می‌خواهم خانم و آقای خودم باشم

ندا ۳۴ ساله و پزشک است، او می‌گوید: ۸ سال قبل دانشگاه قبول شدم و الان پزشک شده‌ام و به هیچ‌وجه دوست ندارم به روستای محل تولدم برگردم، من عاشق زندگی در تهران هستم و حاضر نیستم این سبک زندگی را ترک کنم، زندگی در تهران برای من پر است از موقعیت‌های خوب شغلی و در این شهر می‌توانم پیشرفت کنم، چرا باید این زندگی را با این همه موقعیت رها کنم و به یک روستای دورافتاده برگردم.

جای خالی یک همراه

یکتا ۳۵ ساله که بعد از فارغ‌التحصیلی در یکی از دانشگاه‌های شهر تهران در این شهر مانده و تنها زندگی می‌کند، می‌گوید: دخترانی که به‌صورت مجردی زندگی می‌کنند نسبت به دختران دیگر شانس ازدواج کمتری دارند. جامعه ما با وجود افزایش زندگی مجردی در بین دختران نگاه مثبتی به این پدیده ندارد و اغلب پسران ترجیح می‌دهند با دختری ازدواج کنند که با خانواده‌اش زندگی می‌کند، در نتیجه شانس ازدواج برای این دختران کمتر از دخترانی است که با خانواده زندگی می‌کنند.

یکتا می‌گوید: با مهاجرت به تهران توانستم از نظر تحصیل و شغل پیشرفت کنم اما در زندگی‌ام جای یک مرد خالی است، آرزو به دلم ماند وقتی از سرکار برمی‌گردم چراغ خانه‌ام روشن باشد، بوی غذا بیاید و کسی انتظارم را بکشد.

روی بازگشت به خانه را ندارم

لیلا ۳۰ ساله که به‌تازگی از همسرش جدا شده است و به همراه یکی از دوستانش زندگی می‌کند، می‌گوید: ۸ سال پیش که می‌خواستم ازدواج کنم، پدر و مادرم با ازدواجم مخالف بودند اما به اصرار خودم با همسر سابقم ازدواج کردم و به تهران آمدم اما وقتی متوجه خیانت همسرم شدم از او جدا شدم و الان با یکی از دوستانم زندگی می‌کنم. خانواده‌ام از طلاقم اطلاع دارند اما روی بازگشت به خانه را ندارم و ترجیح می‌دهم در تهران سرکار بروم و مجردی زندگی کنم، حوصله شنیدن نصیحت و سرزنش پدر و مادرم را ندارم. مهم‌ترین مشکل مجردزیستی نگاه بدبینانه مردم به زنان و دخترانی است که در خانه مجردی زندگی می‌کنند، شاید در سال‌های آینده این نگاه خوشبینانه‌تر شود. سمیرا میرحسینی، استاد دانشگاه در گفت‌وگو با شهروند درباره راهکار جلوگیری از افزایش مجردزیستی در بین دختران می‌گوید: مجردزیستی در بین دختران بیشتر در مواقعی اتفاق می‌افتد که دختر به علت تحصیل یا کار به شهر دیگر مهاجرت می‌کند، به عبارتی مجردزیستی زنان اغلب به دنبال یک مهاجرت داوطلبانه رخ می‌دهد. میل به استقلال و مهاجرت داوطلبانه دختران مجرد از عوامل اصلی افزایش مجردزیستی در بین آنهاست. دختران دانشجو که در شهری غیر از محل سکونت خود مشغول به تحصیل هستند اغلب بعد از پایان تحصیلات در آن شهر کار پیدا می‌کنند و مستقر می‌شوند، چراکه معتقدند در شهرستان فرصت اشتغال برای آنها کمتر است، برای کاهش این پدیده باید دست از شعار دادن برداریم و دست به عمل بزنیم، نباید هدف را بر این بگذاریم که دختران را به زور یا با توجیه مجبور به ازدواج کنیم، بلکه باید شرایط جامعه را به گونه‌ای فراهم کنیم که فرد بتواند به خواسته خود و بدون دغدغه ازدواج کند. کلیدی‌ترین کار

این است که موانع اشتغال و ازدواج جوانان را کنار بزنیم. بیکاری جوانان، هزینه‌های بالای ازدواج و بالارفتن سطح توقعات همگی به افزایش تجردزیستی دامن می‌زند. جوانی که نتواند از پس مسئولیت‌های ازدواج برآید، اغلب ترجیح می‌دهد خانه‌ای مستقل داشته باشد و به سطحی از آزادی دست یابد، در نتیجه بهبود کیفیت زندگی جوانان و فراهم کردن امکانات اشتغال و ازدواج می‌تواند به کاهش این پدیده کمک کند.

دریافت کننده و انتشار دهنده : زهره حاجیان

۷۰۰۷۰۰